

«ДІАЛОГ СОКРАТА» ТА ЙОГО СУЧАСНЕ ЗНАЧЕННЯ

Метод Сократа – це спосіб виведення знання з нічого, з точки «незнання». Хід сократівської дискусії йде не від одного знання до іншого, більш повного, а від незнання до знання. Знання виводяться за допомогою низки послідовних питань до співрозмовника. Сам співрозмовник є джерелом «вивідного знання», а людина, що задає питання – лише допоміжною (інструментальною) ланкою в цьому процесі. Стратегічною метою такого діалогу є пошук істини, що оформлюється в деякий результат – нове для співрозмовника знання. Важливо відмітити, що знання для Сократа має не інтелектуальне чи раціональне забарвлення, а скоріше етичне (поняття чеснот і т. ін.). Тактичною метою є приведення опонента до суперечності з самим собою. Питаннями, що задаються майстерно, опонент заводиться в смисловий тупик, парадокс, який примушує його визнати своє неумство (в кращому випадку) чи обмеженість пізнавальних можливостей людини взагалі (в гіршому випадку). Лише таким чином можна заставити людину «добровільно» відмовитися від звичних догм, стереотипів мислення, зручних концептів. Люди дуже не люблять цього робити. Сократ поплатився життям за своє мистецтво іронізувати. Отже, «сократівська іронія» – це розкриття суперечностей в первісній думці опонента вустами самого опонента. Втім, це лише половина задачі, а інша половина полягає в подоланні цих суперечностей з метою пошуку істини. Продовженням і доповненням «іронії» слугує «майєвтика». Майєвтика перекладається як «повивальне мистецтво» (мати Сократа за професією була повитухою). Тобто філософ нібито «приймав роди душі», допомагав співрозмовнику «народитися заново», стати мислячою людиною. Мисляча людина осягає сутність речей, яка прихована від безпосереднього чуттєвого сприйняття. Осягнути, зрозуміти дійсність, можна лише за допомогою понять. «Гераклітівське буття», яке «тече і змінюється» не може бути предметом знання. Тому Сократ звернувся до проблеми предмета знання чи сутності, яке виражається в понятті. Основна задача сократичного діалогу полягала в знаходженні «всезагального» як основи істинної моралі і моральності. В діалозі необхідно було встановити всезагальну моральнісну основу окремих, одиничних чеснот. Ця задача вирішувалась за допомогою «індукції» і «всезагальних визначень». Ці два методи ведення бесіди взаємно доповнювали один одного. 1) «індукція» – відшукання загального в одиничному (одиничних чеснотах) шляхом їх аналізу і порівнянню; 2) «всезагальні визначення» – встановлення «родів» і «видів» понять, їх співвідношення. Загальні визначення є спосіб вияснення і встановлення меж знання і незнання. За допомогою питань філософ допомагав співрозмовнику «пригадати те, що було відомо його душі». Відновлення знань, за Сократом, було рівнозначне духовному відродженню, прийняттю плодів пізнання, а не «озвучування» власної мудрості. Тим самим і розкривалася мисляча сутність предмета, а не лише його чуттєва, зовнішня сторона.